tussen Duin & Dijk

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 2 2 2003

Derk de Jonge

De Esdoorn en de afname

Tekening: Jos Zwarts.

Op vele plaatsen in West-Nederland verdringt de Esdoorn andere boomsoorten. Dit kan leiden tot afname van de biodiversiteit zoals het verdwijnen van kruiden, bepaalde soorten paddenstoelen en gallen. Het is belangrijk om dit probleem aan de orde te stellen bij de terreinbeheerders en natuurbeschermers.

Afname Eik en Beuk

Uit waarnemingen in het Amsterdamse Bos en een aantal duinterreinen in Noord- en Zuid-Holland blijkt dat de Gewone esdoorn zich op veel plaatsen sterk uitbreidt ten koste van de Eik en de Beuk. Het is een bekend verschijnsel dat exoten inheemse soorten kunnen verdringen en de Gewone Esdoorn die in onze gebieden niet inheems is, lijkt hier en daar een soortgelijke rol te spelen als de Amerikaanse Vogelkers *(Prunus serotina)* op de droge zandgronden. Van der Werf (1991) meldt dat de Esdoorn 'als onkruid toeneemt' en de Flora-Atlas van de regio Amsterdam (1998) noemt de soort als de belangrijkste zich verjongende boomsoort in het Amsterdamse Bos.

Snelle groeier

Hoewel de Gewone esdoorn door velen als een inheemse boomsoort wordt beschouwd, kwam hij oorspronkelijk in ons land alleen in Zuid-Limburg in het wild voor, zodat hij op andere plaatsen in ons land eigenlijk een exoot is. Voor het snelle oprukken van de Esdoorn zijn enige kenmerkende eigenschappen van deze boomsoort verantwoordelijk. De gevleugelde zaden verspreiden zich gemakkelijk en snel. De kiemplanten kunnen gemakkelijk in de halfschaduw ontkiemen, zodat ze onder een scherm van andere boomsoorten kunnen opgroeien, waarbij vooral in het begin het groeitempo hoog ligt en ze de concurrentie met andere soorten gemakkelijk aankunnen. Bovendien vormen de handvormige bladeren mozaïeken die maar weinig licht tot de bodem doorlaten, waardoor onder een dicht dak van esdoornbladeren weinig struiken tot ontwikkeling komen en een kruidlaag nagenoeg ontbreekt.

Waar veel jonge Esdoorns opslaan, krijgen al aanwezige oudere Eiken en Beuken vrijwel geen kans zich te verjongen, zoals op veel plaatsen in het Amsterdamse Bos en de duinen te zien is.

Het verschijnsel doet zich op een zo grote schaal voor dat te verwachten is dat bossen die nu nog een gevarieerd karakter hebben, op den duur zullen veranderen in eenvormige Esdoornbossen, waarin een ondergroei van struiken en kruiden vrijwel ontbreekt. Dit betekent niet alleen dat het landschap daardoor eentoniger wordt, maar het heeft ook verlies aan biodiversiteit tot gevolg, omdat organismen als paddenstoelen en gallen, die aan Eiken en Beuken gebonden zijn, sterk achteruitgaan.

Taak voor beheerder

De Eik *(Quercus robur)* en de Beuk *(Fagus silvatica)* zijn boomsoorten die vanouds in West-Europa

van de biodiversiteit

als belangrijke landschapselementen hoog staan aangeschreven. In het verleden hebben zij zich spontaan ontwikkeld of ze werden wegens hun esthetische of recreatieve waarde in groot aantallen aangeplant, zoals op de vele landgoederen in 't Gooi en de binnenduinrand. Indien men in dergelijke gebieden de positie van Eik en Beuk veilig wil stellen, is het nodig dat bepaalde beheersmaatregelen genomen worden. Omdat tegenwoordig het niet-ingrijpen van de mens in de zogenaamde natuurlijke bossen dikwijls prioriteit heeft, is het op zijn minst een vraag of de mens in gebieden waar de Esdoorn zijn vleugels uitslaat, niet moet ingrijpen. Als biodiversiteit van het grootste belang wordt geacht, dan zou dat voor beheerders aanleiding kunnen zijn om de omvang van de toename van de Esdoorn nauwkeurig in kaart te brengen en zich te bezinnen op de wenselijkheid van ingrijpen. Tot dusverre is daar helaas nog weinig van gebleken.

Derk de Jonge,
Pieter Bedijnstraat 36
2202 VK Noordwijk

Literatuur

- WERF. S VAN DER., 1991. Bosgemeenschappen. Natuurbeheer in Nederland, deel 5. Pudoc, Wageningen pagina's 20 en 270.
- DENTERS. T & B. VREEKEN, 1998. Flora-atlas van de regio Amsterdam. Provincie Noord-Holland, Haarlem. Pagina 34.

Foto: Derk de Jonge.